

egyesület mindjobban megközelíti azt a célját, hogy közös gyűjtőpontja legyen az egész német tanítószáz közmívelődési törekvéseinek. Erre való tekintettel a legközelebbi képviselői ülés az egyesület szervezetének megfelelő kiépítését fogja fontolóra venni. A német tanítóegyesület, amely f. év dec. 28-án üli meg fennállásának 50 esztendősi ünnepét, sok tekintetben mintául szolgálhat a tanítóegyesületek működésére. *hf.*

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

XXIX. nagygyűlés 1921 március 17-én.

Schneller István elnöklésével jelen vannak: Bartoniek-Géza, Benisch Artúr, Bozóky Endre, Böngérfi János, Csengeri János, Endrei Gerzson, Erődi Béla, Éltés Mátyás jegyző, Friml Aladár, Gaal Mózes, Geőcze Sarolta, Gyomlay Gyula, Gyulai Ágost, Gyulai Ágostné, Hegedűs István, Heller Bernát, Hidasi Sándor, Imre Sándor, Jávor Albert, Juba Adolf, Katonáné Thuránszky Irén, Kemény Ferenc, Kovács Gyula, Lukinich Imre, Margitai József, Marczinkó Ferenc, Málnai Mihály, Mosdóssy Imre, Nagy József Béla, Pauler Ákos, Prohászka Ferenc, Quint József, Quint Józsefné, Radnai Oszkár, Scherer Sándor, Schneller Médi, Somogyi Béla, Székely György, Szóts Gyula, Szuppán Vilmos, Takács Béla, Tóth Ferenc.

I. *Schneller István* alelnök jelenti, hogy Fináczy Ernő elnök a mai nagygyűlésen nem jelenhetett meg s az elnöki tiszt betöltésére őt kérte fel. Ilyen minőségben üdvözlö a megjelenteket és *A középiskolai tanárképzésről* szóló, nagy érdeklődéssel hallgatott előadásával megnyitja a Társaságnak XXIX. nagygyűlését.

II. *Gyulai Ágost* titkár felolvassa az 1920. évről szóló következő jelentését:

Tisztelt Társaság!

Az elmúlt 1920. év nekünk magyaroknak az égő fájdalom és mélyéges honfibu esztendeje volt, olyan bánaté, aminő közel 400 év óta nem borult a magyarra. A trianoni békeakta nyilvánvalóan halálos ítéletét akarta jelenteni hazánkunk, mint a Moháccsal reánk zúdult súlyos nemzeti csapás. Valóban ha a Szózat költője a múlt év folyamán fölfigyelhetett volna több mint félszázados sírhalma mélyén, ezúttal talán maga is az önmaga jósolta «nagyszerű halál»-ra gondolt volna, melyet elkomorulva, ingerülten tagadott, mikor 1849 után alig találkozhatott valakivel, ki azt ne mondotta volna neki, a jóslat teljesült, a nagyszerű halál bekövetkezett s mikor óhajta szerint gyermekeinek ama versszakok híján kellett megtanulniok a Szózatot.

Azonban a fájdalmas csüggedés szörnyű napjai mulván, mint ahogy minden aszthéniát új lendület, új egészséges feszültség követ, csakhamar új erő kezdett feltörni a magyar lelkekben. Amit 1848 utáni szomorú elnyomatásunk éveiben egy másik nagy költőnk, Tompa ihletetten zengett, az újra bekövetkezett:

«... nyomasztó nagy éj lesz;
A levert lélek egy sötét vágyat érez:
Nem élni! nem élni!
De egy-egy csillag gyúl a felhőkben távol,
Fellobbanó fénye lelkünkig világol:
Remélni! remélni!»

Újra reménység kelt lelkünkben, mikor megszületett az ige, az eszme, mely inkább mint valaha magában foglalja a jövő programját, az egyedülit, ami újra talpra állíthatja a magyart, visszaszerezheti elvesztett országhatárait, dicsővé teheti újra az európai nemzetek sorában, olyanná, aminőnek már régebben is nyugati ellenségeinknek nem egy jeles, sőt nagy fia: egy Napóleon, egy Montesquieu, egy Michelet, egy Béranger, egy Victor Hugo, egy Lamartine, egy Laveleye, egy Sayous, egy Sarcey, egy Coppée, egy Sully-Prudhomme, egy Desbordes-Valmore, egy Payot, egy Doumergue, egy Reclus, egy Milton, egy Carlyle, egy Spencer, egy Dante, egy Carducci és mások is ismerték és vallották. A megváltó eszme első szempillantásra nem látszik újnak, de tényleg csak ez a varázsige az, mely újra megnyithatja előttünk Csonka-Magyarország helyett az elzárt mennyországot: *a munka*. Nem a munkát mint pusztán üres jelszót értem, nem mint hivalkodó vásári lármát elfedő köpenyt, hanem a munkát mint szent fogadalmat, mint valóságos életműves foglalkozást, mint aprólékos törődést, mint kötelességteljesítő fáradozást, mely kicsiny komponensekből akarja egybehozni az emeltyű nagy-szerű erejét.

Társaságunkra is tudatosan háramlott szent kötelesség gyanánt az ebben a nemzet- és országmentő munkában való részvétel, majdnem *inkább*, mint bármely más célú tudományos társulatra. *Inkább*, s ezt minden nagyozolás nélkül mondhatjuk, mert Társaságunk szaktudományunknak természeténél fogva a jövőt, a jövőben dolgozni hivatott nemzedék nevelésének prospektív feladatait vizsgálja s így maga is közvetlenül a jövőnek dolgozik.

Szerény eszközeink felhasználásával siettünk is e munkába beállani az elmúlt esztendőben s bár mostohák voltak körülményeink, a téli hidegben üléseket sem igen tarthattunk, a nyomtatott betű drágasága miatt, bővebb anyagi eszközök híján csak szűkített terjedelemben adhattuk ki immár 29 éve fennálló folyóiratunkat, mégis mintha az előző éveknél elevenebbek, munkásabbak törekedtünk volna lenni feladatunk teljesítésében, mintha több lett volna bennünk a lélek s munkánk témáival is jobban simultunk volna a kor nagy igényeihez.

Erről a munkáról, mely rendes eszközeinkkel: felolvasó és vitaülésekkel, folyóiratunk kiadásával, a Magyar Pædagogiai Társaság Könyvtára c. vállalatnak egy új kötetével, új munkaerőknek magunkhoz csatolásával ment végbe, erről szól mai beszámolóim.

Sorra veszem röviden munkánk eszközeit és az elért eredményeket.

Üléseink száma a lefolyt esztendőben, ha a minden kulturális intézményt sujtó szénszünetek miatt nem lehetett is akkora, mint normális időkben, az előző évbéli elhanyaglással szemben mégis haladást mutatott. 1920-ban 7 ülést tartottunk: egy nagygyűlést és 6 felolvasó, illetőleg vitaülést. Ez üléseken két elnöki megnyitón kívül 4 felolvasás hangzott el, egy-egy Fináczy Ernőtől, Vida Sándortól, Margitai Józseftől és Geöcze Saroltától (köztük 2 székfoglaló). Továbbá 1 előadói javaslat Kemény Ferentől azon kérdések tárgyalása céljából, melyeket a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium küldött le a tervezett középiskolai reform tárgyában. E kérdéseknek s a rájuk

vonatkozó javaslatnak tárgyalása töltötte be gyors egymásutánban, május 15-től június 26-ig tartott 4 ülésünknek tárgysorát s gyarapította e jelentős téma anyagát számos alapos felszólalás kapcsán sok értékes adalékkal, melyeknek kronológiai sorrendjét és egységes szempontok szerinti összefoglalását a gyűléseken esetleg jelen nem volt tagok és a köz részére folyóiratunk múlt évi utolsó száma közvetítette terjedelmes feldolgozásban.

Nem is annyira üléseink számának, hanem — ami szinten fájdalmasabb — folyóiratunk terjedelmének megfogyatkozásával kellett ismét áldozatot hoznunk a mostoha időknél. A régi 40—45 éves kötetekkel szemben, sőt az 1919. évi 13¹/₂ éves kötetrel szemben is eszökkenve terjedelemlre nézve, folyóiratunk 1920. évi folyama csak 10 íven jelenhetett meg s ennyi is a Társaság anyagi erejének olyan megfeszítésével, melyet csupán a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak nagyobb összegű államsegélyben nyilatkozó fokozottabb áldozatkészsége tett lehetővé. De az a 3 füzet, mely a Magyar Pædagogia 1920. évfolyamát képviseli, megfogyatkozott terjedelme mellett is eleven munkásságról tanuskodik, mert 31 munkatárs tollából 5 nagyobb tanulmányt, 5 kisebb közleményt, 9 hazai és külföldi könyvismertetést, 1 szemleciikket, 9 vegyes cikket s a középiskolai reformról szóló vita egész anyagát vagyis 15 felszólaló előadását (ez utóbbit 2 teljes íven) teszi közzé s azonkívül helyet juttat a Társaság hivatalos közleményeinek is.

Ez elevenség a tudományosságunkat minket körülvevő, sajnosan szomorú, alélt világában vígasztaló reményt nyujthat a benső erőre, mely folyóiratunkban immanens módon él s leendő újravirulására nézve sok biztatást tartalmaz.

Beszámolómnak ehhez a rovatához tartozik megemlítenem azt is, hogy a Magyar Pædagogiai Társaság Könyvtárának 3. kötete, melynek terve már az előző évben foglalkoztatott bennünket, 1920-ban csakugyan megvalósult, megjelenván a Társaság szellemi gondozása folytán a Franklin-Társulat kiadásában erdélyi honfitársunknak, Imre Lajos kolozskari lelkésznek igazán pedagógiai aktualitású jeles könyve e címen: *Vezérfonal az ifjúság gondozására*. E nagyvonalú feladatokat kijelölő, úttörő munkának részletesebb méltatására a pedagógiai irodalom szakemberei és a pedagógiai közvélemény lesznek hivatva.

Társaságunk 1920. évi életének személyi változásairól is be kell számolnom ez alkalommal. Egyik sajátossága és erőssége Társaságunk 30 esztendőszervezetének, hogy módjában áll saját tudományszaka összes érdemes munkáit lassankint mind magához esatolnia azzal, hogy a 100 rendes tagsági hely közül megüresedőkre új rendes tagokul idővel bevásztja mindazokat, kik a hazai közoktatásügy s különösen a magyar pedagógiai irodalom terén kiválnak.

Ezzel az eszközzel élván erkölcsi és tudományos súlyának gyarapítására, Társaságunk az 1920. évi XXVIII. nagygyűlésen az előző évben megüresedett rendes tagsági helyeket betöltve egyhangúlag megválasztotta rendes tagokul:

Margitai József nyug. tanítóképző-intézeti igazgatót, a horvátországi egykori magyar Julián-iskolák szervezőjét, *A horvát-szlavonországi magyar iskolák* c. mű szerzőjét; *Urhegyi Alajost*, régi tanítóképzőintézeti tanárt, egyikét a legkiválóbb tanítóknak, számos tanító-

nemzedék mesterét, nagyon elterjedt vezérkönyvek és tankönyvek szerzőjét; *Schütz Antal* egyetemi tanárt, a pedagógia megbízott tanárát a budapesti tudományegyetem hittudományi karán, a filozófiai és pedagógiai irodalom művelőjét; *Pintér Jenő* budapesti tankerületi királyi főigazgatót, a Magy. Tudományos Akadémia tagját, a legjelesebb magyar irodalomtörténeti tudományos kézikönyv szerzőjét és *Teveli Mihály* gimnáziumi igazgatót, folyóiratunk jeles munkatársát. Taggá választásukat mindannyian szívesen elfogadták; egyikök, *Margitai József*, alapszabályaink 12. §-ának megfelelően már megtartotta székfoglaló előadását s a többiek is késznek nyilatkoztak e kötelezettség vállalására és teljesítésére.

Örömmel üdvözi őket Társaságunk, szívesen látott új munkatársakként, tagjai sorában.

Ez örvendetes gyarapodás mellett azonban az elmúlt évben a régi tagok közül két érdemes társunknak elhunyt a személyi változást hozott Társaságunk soraiba. 1920-ban ketten hunytak el rendes tagjaink sorából: *Demeczky Mihály*, budapesti tudományegyetemi tanár, ki fiatal korában mint reményekre jogosító tudós matematikus, később mint a gyakorló főgimnázium tanára, azután mint a Ferenc József nevelőintézet kormányzója gyakorlati pedagógiai munkássággal vált ki kartársai közül s munkásságát, mint az alapítás óta rendes tag, Társaságunkban is érvényesítette. A Magyar Pedagógiai Társaság körül, annak megalapítása után különösen azzal szerzett érdemeket, hogy 1894—1897-ig mint a Társaságnak sorrendben második titkára bizonyos ügyviteli könyvek megkezdésével rendes alapokra fektette a Társulat ügykezelését s így adminisztratív képességeinek segédelmével is becses szolgálatokat tett a tudományt művelő Társaságunknak. Kisdőlt továbbá régi tagtársaink közül *Géresi Kálmán*, debreceni tankerületi főigazgató, Társaságunknak 1893 óta tagja, ki inkább történelmi szaktanulmányokat folytatott ugyan, de mint a közoktatás egyéb európai államokban kifejlett rendszereinek alapos ismerője gyakorlati pályáján is sokat tett a pedagógiai gondolkodás elterjesztésére.

E két veszteségünk ismét élénken érezteti velünk azt, hogy Társaságunk immár egy emberöltő óta tölti be hivatását; ime, megalakulásakor választott tagjai mindinkább fogynak s ez késett ez alkalommal, a 30-ik évfordulón különös kegyelettel eszmélnünk azokra, kik Társaságunk munkásságának megindítói voltak s kik közül már csak harmincan állnak, tisztelettel övezve, soraink között. Indítványozom, hogy Társaságunk ez elmúlt emberöltő alatt elhunyt 70 rendes tagjának emlékezetét 1920-ban eltávozott két tagtársunkéval együtt felújítva, tisztelő megemlékezésünknek jegyzőkönyvünkben is adjunk kifejezést. Midőn mintegy újra kell kezdenünk a munkát, mellyel Magyarország boldogabb korszakát megalapozni óhajtjuk, mellyel szent hazánk jövőjét addig kívánjuk folyton építeni, «míg — a költővel szólván — oly magas lesz, mint a csillagok», meghatottsággal gondolva azokra, kik már nincsenek, de kik 30 éven át fáradoztak e nemes hivatásban, erőt meríthetünk a kegyeletes érzésből, mellyel nevöket és emléköket övezzük.

Anyagi helyzetünkről beszámolni nem az én feladatom; csak arra szorítkozom tehát, hogy elmondjam, a szokottnál is melegebben, nagy hálánkat a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium és a Magyar

Tudományos Akadémia iránt, kik e nehéz időkben, mikor a gyéren befolyt külső tagsági díjak elégtelensége következtében nagyon megcsappantak saját anyagi erőink, a rendesnél jóval nagyobb összegekkel, összesen 15.000 koronával siettek segítségünkre s ezzel lehetővé tették, hogy társasági munkásságunk, főleg folyóiratunk kiadása még annyira se szenvedjen fönnakadást, mint más tudományos társulatok munkája. Fogadja mind a magas közoktatásügyi kormány, mind a Magyar Tudományos Akadémia e helyütt ünnepi formában kifejezett köszönetünket, épúgy a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége és a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága azért is, hogy helyiségeiket üléseink megtartása céljából rendelkezésünkre bocsátották.

Kérem a tisztelt Társaságot, méltóztassék köszönetünknek jegyzőkönyvbe iktatását és jelentésem tudomásul vételét elhatározni.

A közgyűlés tudomásul vette a titkár jelentését s elfogadta a benne foglalt indítványt.

III. Dr. Bozóky Endre bemutatja a Társaság 1920. évi számadását.

A Magyar Pædagogiai Társaság 1920. évi zárószámadása.

Bevétel :	Kiadás :
1919. évi egyenleg — — — 6,418·11	Írói tiszteletdíjak — — — 1,155·—
Tagdíjhátralékokból — — — 294·—	Nyomdaköltségek — — — 13,392·—
Folyó évi tagdíjakból — — — 1,290·—	Tisztviselők tiszteletdíjai 2,141·69
Előre fizetett tagdíjakból 316·—	Szolgáknak — — — — — 230·—
Alapítványok kamataiból 610·60	Ügykezelési költségek — — — 1,125·60
Adományokból — — — — — 955·—	Takarékbetétek — — — — — 5,100·—
Kormánysegélyből — — — — — 10,999·92	Beszerzések — — — — — 1,006·—
A M. Tud. Akadémiától — — — 3,750·—	20%-os zárolás — — — — — 2,224·—
Régi évfolyamokért — — — — — 35·—	
Egyenleg — — — — — 1,705·66	
Összesen — — — — — 26,374·29	Összesen — — — — — 26,374·29

Budapest, 1921 január 29-én.

Böngérfi János s. k.
ellenőr.

Dr. Bozóky Endre s. k.
pénztáros.

A közgyűlés a számadási tételeket tudomásul veszi.

IV. Kemény Ferenc felolvassa a kiküldött pénztárvizsgáló bizottság következő jelentését:

A pénztári könyveket 1920 jan. 1-től dec. 31-ig átvizsgáltuk, mind a bevételeket, mind a kiadásokat az okmányokkal és a tagok nyilvántartásával összehasonlítottuk és megegyezőnek találtuk. A különleges célokat szolgáló takarékbetétekből 2000 K-t a Magyar Agrár és Járadékbank 8315. sz., 3000 K-t ugyanannak 8302. sz. takarékkönyvében, 100 K-t pedig a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank budai fiókjának 27,351. sz. takarékkönyvében találtunk. Az 1705 K 66 f egyenleg kiadásképen az 1921. évre könyveltetett. A György Aladár-féle 600 K-s pályadíj a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank budai fiókjának 24,992. sz. takarékkönyvében találtott. Az alapítványtőke az ugyanott letétbe helyezett 7800 K névértékű következő címletekben: 5000 K 4¹/₂%-os Pesti Magyar Keresk. Bank záloglevele, 400 K 4%-os magyar koronajáradék, 2400 K hadikölcsönökben, valamint a P. M. K. B. budai fiókjának 27,358. sz. betétkönyvében elhelyezett 365 K-ban, valamint a Magyar Agrár és Járadékbank (Magyar-Angol Bank) belvárosi fiókjának 6066. sz. takarékkönyvében elhelyezett 2894 K